

Užsakovas

Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija

Vykdytojas

UAB „Ekonominės konsultacijos ir tyrimai“

Padangų atliekų panaudojimo galimybės statybos, kitų produktų gamyboje ar kitose veiklose

Vilnius

2021.02.22

Pagrindiniai studijos tikslai

- ▶ Įvertinti padangų atliekų panaudojimo statybos ir kitų produktų gamyboje, kelių tiesime ir kitose veiklose galimybes.
- ▶ Parengti sąnaudų ir naudos analizę dėl padangų atliekų surinkimo užstato sistemoje.
- ▶ Parengti pasiūlymus dėl padangų atliekų surinkimo ir padangų atliekų panaudojimo ir jo skatinimo Lietuvoje.

Padangų atliekų ir iš jų pagamintų produktų panaudojimo galimybės Lietuvoje

Padangų atliekų panaudojimo analizė

▶ Restauracija

▶ Padangų atliekų smulkinimas:

- Gumos granulės,
- Gumos milteliai;
- Gumos drožlės;

▶ Pirolizė išgaunant juodąją anglį ir alyvą

▶ Deginimas cemento gamyklose

▶ Deginimas energijos gavimui

Padangų atliekų panaudojimo analizė

▶ Restauracija

▶ Padangų atliekų smulkinimas:

- Gumos granulės,
- Gumos milteliai;
- Gumos drožlės;

▶ Pirolizė išgaunant juodąją anglį

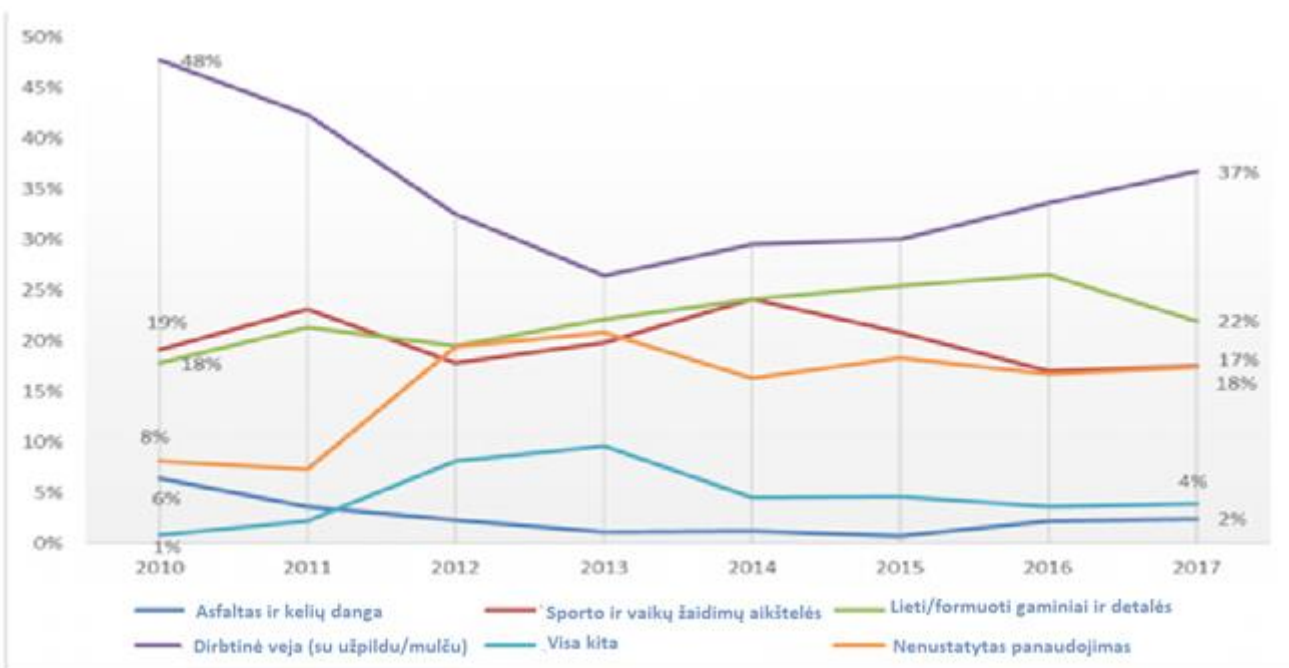
▶ Deginimas cemento gamyklose

▶ Deginimas energijos gavimui

Padangų atliekų panaudojimo analizė

Gumos granulių pagamintų iš padangų atliekų panaudojimas, %

Dirbtinė veja/danga vienas labiausiai paplitusių gaminių, kuriuose naudojamos gumos granulės, tačiau dėl mikroplastiko taršos šiuo metu vienas labiausiai diskutuotinių produktų.

Asfalto ir kelių dangose šiuo metu gumos panaudojimas yra ribotas, tačiau įvardijama, jog tai vienas didžiausią potencialą turinčių produktų, pagamintų iš padangų atliekų.

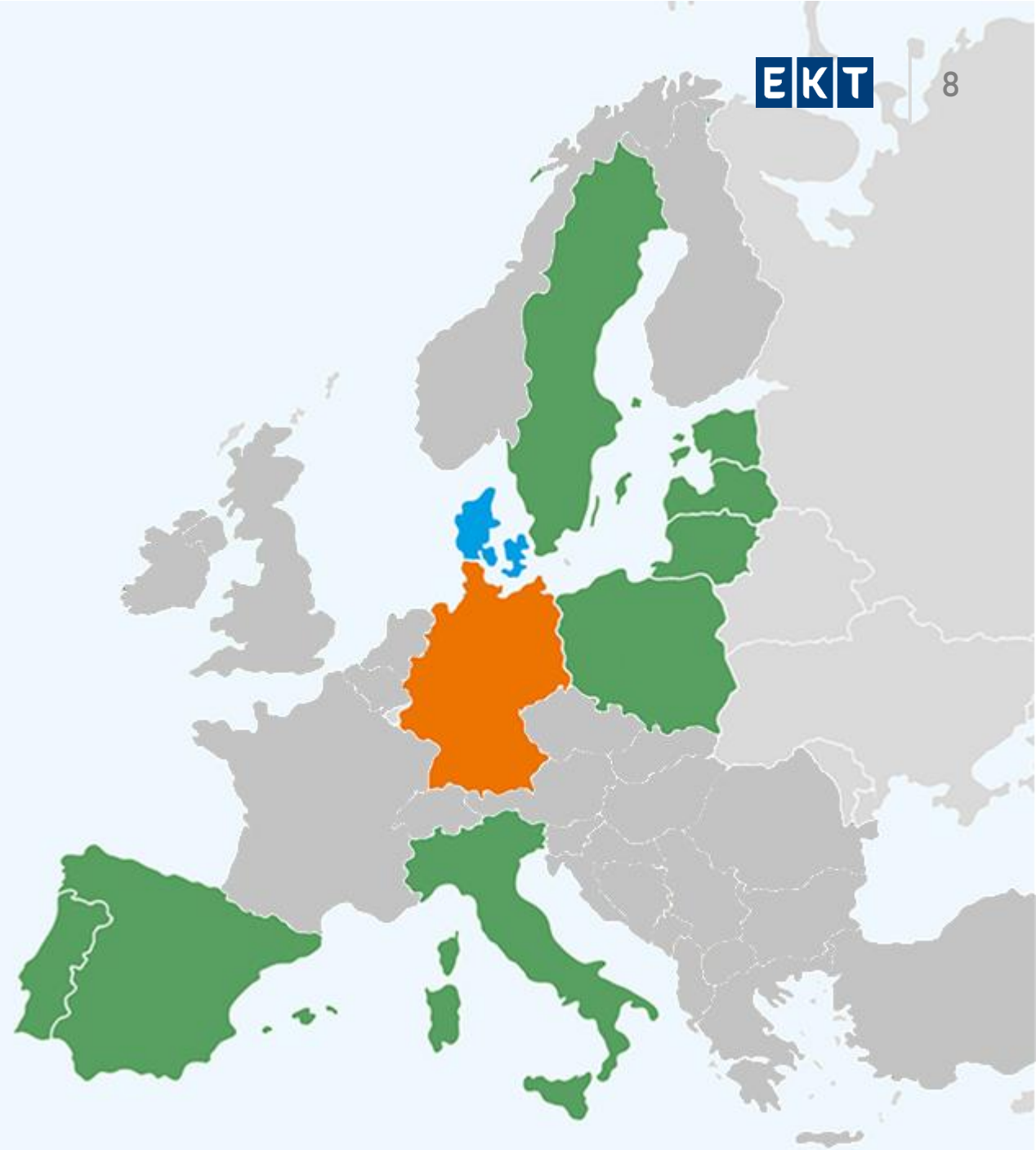
Šalių patirtis

▶ Sistemų modeliai:

- Mokestinė sistema;
- Laisvos rinkos sistema;
- Išplėstinė gamintojo atsakomybė.

ES analizuojamų šalių taikomi padangų atliekų tvarkymo modeliai:

- ▶ **Mokestinė sistema** – pagal šią sistemą, valstybė yra atsakinga už padangų atliekų valdymą. **Danija**
- ▶ **Laisvos rinkos modelis** – padangų atliekų tvarkymo grandinės dalyviai gali veikti laisvos rinkos sąlygomis, tačiau privalo laikytis teisės aktuose numatytų reikalavimų. **Vokietija**
- ▶ **Išplėstinė gamintojo atsakomybė** – šis modelis reiškia visišką ar dalinę gamintojo atsakomybę už gaminį viso jo gyvavimo ciklo metu, nuo gamybos iki saugaus atliekų sutvarkymo. **Lietuva, Estija, Latvija, Lenkija, Švedija, Ispanija, Italija, Portugalija**

Mokestinė sistema

Danija

Paskirtas vienas sistemos administratorius

– Danijos prekybos padangomis aplinkos fondas, kuris:

- Vykdo Padangų atliekų surinkėjų ir perdirbėjų registraciją.
- Renka duomenis apie padangų atliekų surinkimą ir perdirbimą.
- Organizacijos valdyba sudaryta iš padangų gamintojų asociacijos atstovų, padangų importuotojų atstovų, padangų specialistų asociacijos, padangų perdirbėjų ir stebėtojai paskirti nacionalinė vietos valdžios institucijų asociacijos ir aplinkos apsaugos agentūros atstovai.

Laisvos rinkos sistema

Vokietija

- Visi padangų rinkos dalyviai gali veikti laisvos rinkos sąlygomis, apribotos įstatymais.
- Padangų atliekos surenkamos atliekų surinkimo ar tiesiogiai perdirbimo įmonių, dažniausiai taikomas mokestis už surinkimą.
- Šiuo metu Vokietijoje vykdomi padangų atliekų tvarkymo sistemos analizė, viešos konsultacijos dėl sistemos tobulinimo.

Išplėstinė gamintojo atsakomybė

1 GIO
>1 GIO

Švedija, Portugalija, Estija*
Lietuva, Latvija, Lenkija,
Ispanija, Italija

- Gamintojų ir importuotojų organizacijos atsakingos už padangų atliekų surinkimą ir panaudojimą.
- Gamintojų ir importuotojų organizacijos vykdo sistemos finansavimą.
- Priežiūrą vykdo Valstybės įpareigotos aplinkos apsaugos agentūros.

*bankrutavus antrai gamintojų ir importuotojų organizacijai, šalyje liko viena.

Mokestinė sistema

Danija

- Aiški apskaita ir apmokėjimas;
- Skatinamas surinkimas – užtikrinami aplinkosauginiai aspektai;
- Skatinamas perdirbimas – žiedinės ekonomikos įgyvendinimas;
- Iš dalies vykdomas padangų atsekamumas – surinkėjai turi registruoti iš kur, kokių ir kiek padangų paimta.

Laisvos rinkos sistema

Vokietija

- Nėra skatinamas surinkimas, remiamasi baudų sistema ir žmonių sąmoningumu;
- Egzistuoja nelegalaus padangų atliekų atsikratymo problemos;
- Rinka diktuoja padangų panaudojimo sritis. Valstybė nustato apribojimus.

Išplėstinė gamintojo atsakomybė

1 GIO Švedija, Portugalija, Estija*

- Aiški apskaita ir apmokėjimas;
- Aiškus sistemos administratorius;
- Mažesnė nelegalaus atsikratymo tikimybė.

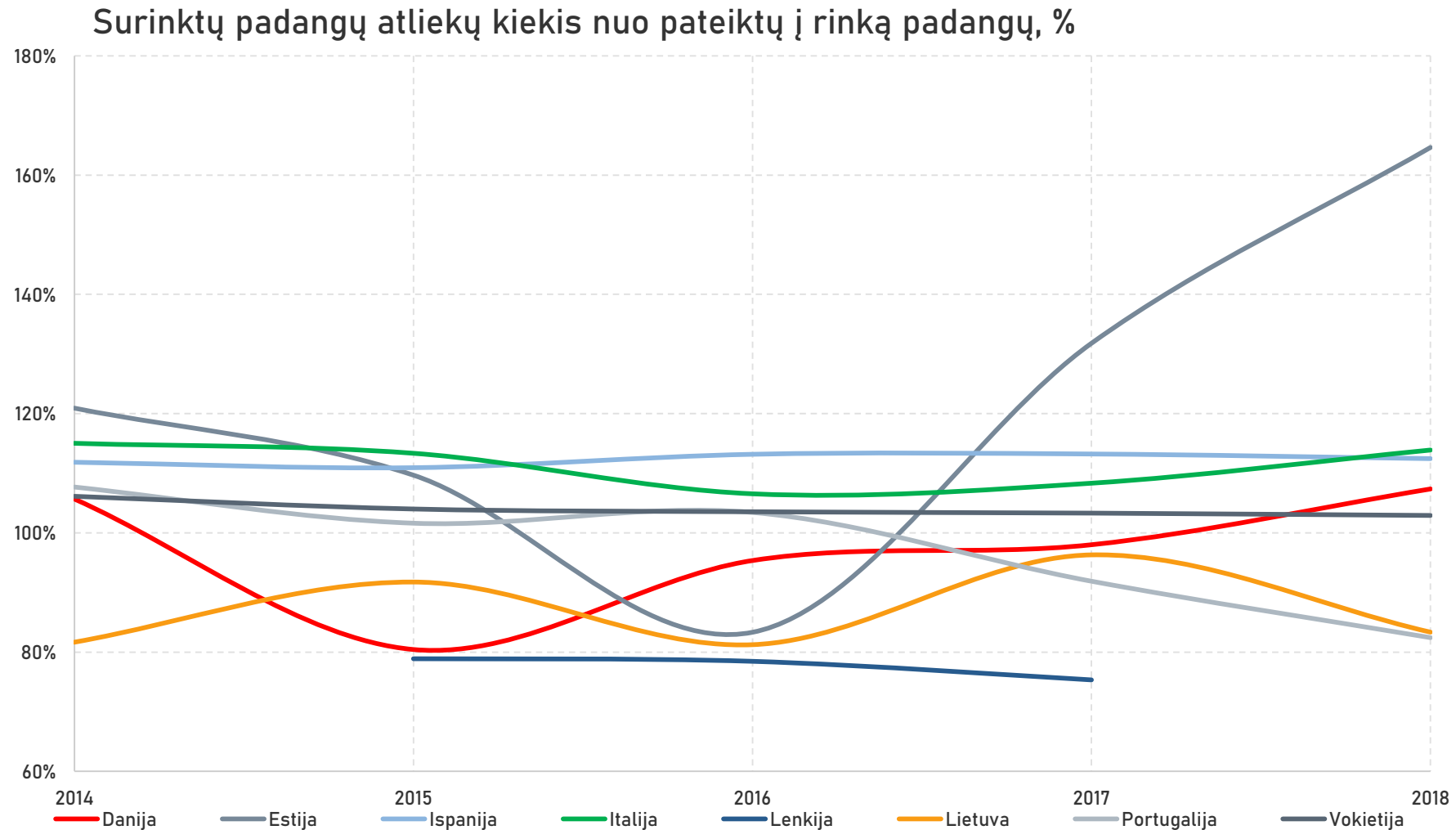
>1 GIO Lietuva, Latvija, Lenkija, Ispanija, Italija

- Apskaitos problemos;
- Atsakomybės ir finansavimo; galimas nestabilumas, nes rinkos dalyviai bet kada gali pasitraukti;
- Pasitaiko nelegalaus padangų atliekų atsikratymo problemų.

Statistinių duomenų analizė

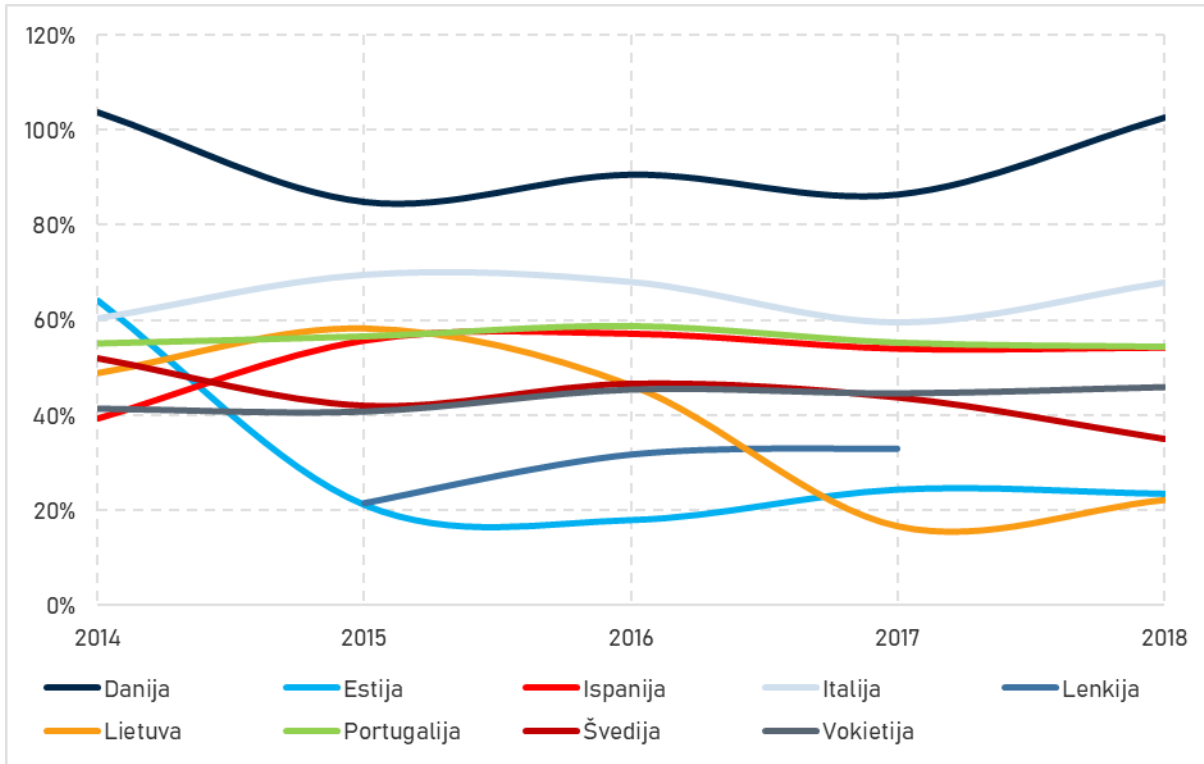

Padangų atliekų surinkimo analizė

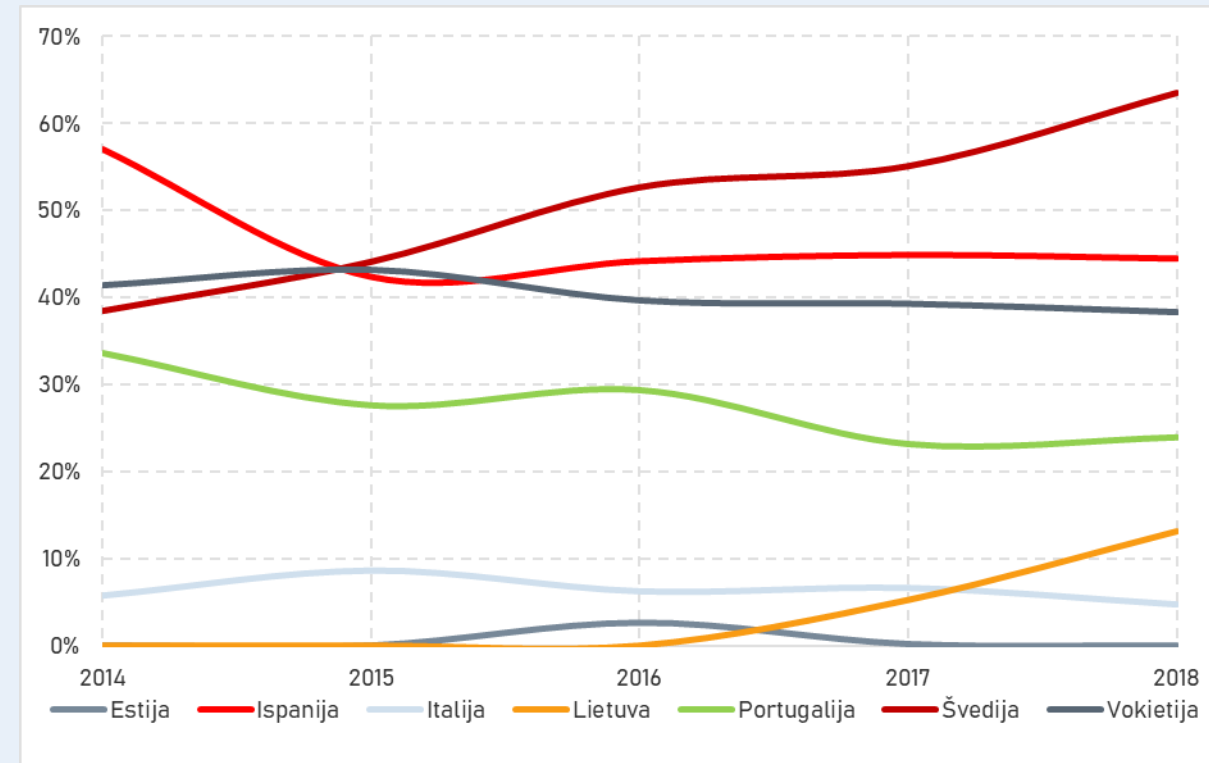

Padangų atliekų panaudojimo analizė

Padangų atliekų perdirbimas, %

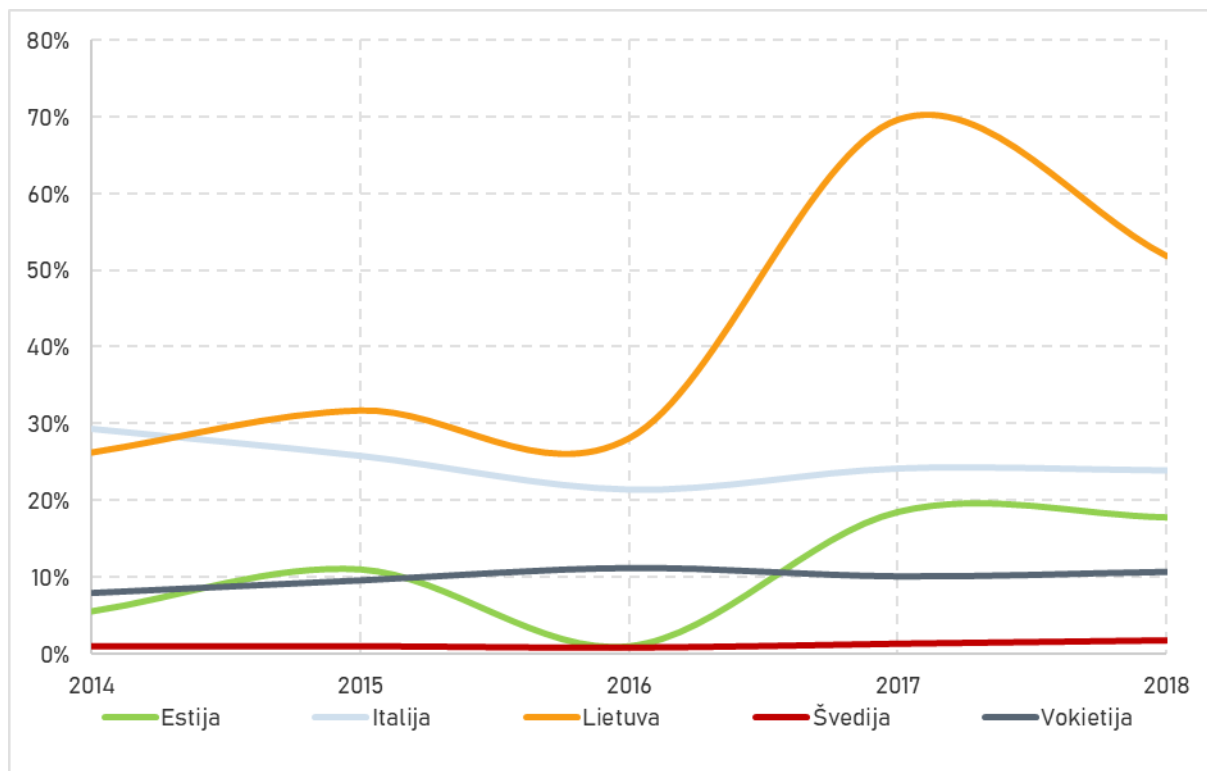

Padangų atliekų panaudojimas energija/cemento gamybai, %

Padangų atliekų panaudojimo analizė

Padangų atliekų eksportas, %

Portugalija, Ispanija ir Danija padangų atliekų neeksportuoja

Užstato sistema

Rod Ailandas (JAV)

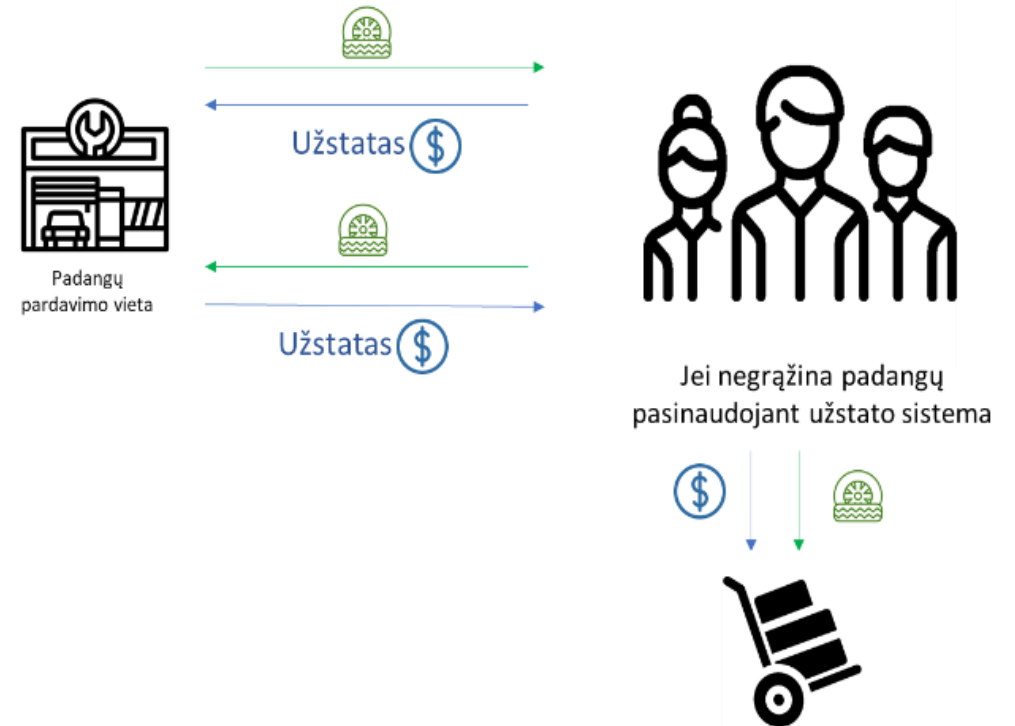

Užstato sistema

Pagrindiniai sistemos principai:

- ▶ Užstatas - 5 dolerių;
- ▶ Galima atgauti užstatą grąžinant panaudotas padangas (kurios turi būti nesugadintos ir švarios) padangų pardavėjui per 14 dienų nuo naujų padangų pirkimo;
- ▶ Jei negrąžinamos padangos pasinaudojant užstato sistema, atliekų turėtojas papildomai sumoka atliekų surinkėjui už priduodamas padangų atliekas.
- ▶ Taikomas 0,5 dolerio mokestis už kiekvieną padangą, tinkamam padangų atliekų surinkimui ir sutvarkymui užtikrinti.

Rod Ailandas (Rhode Island)

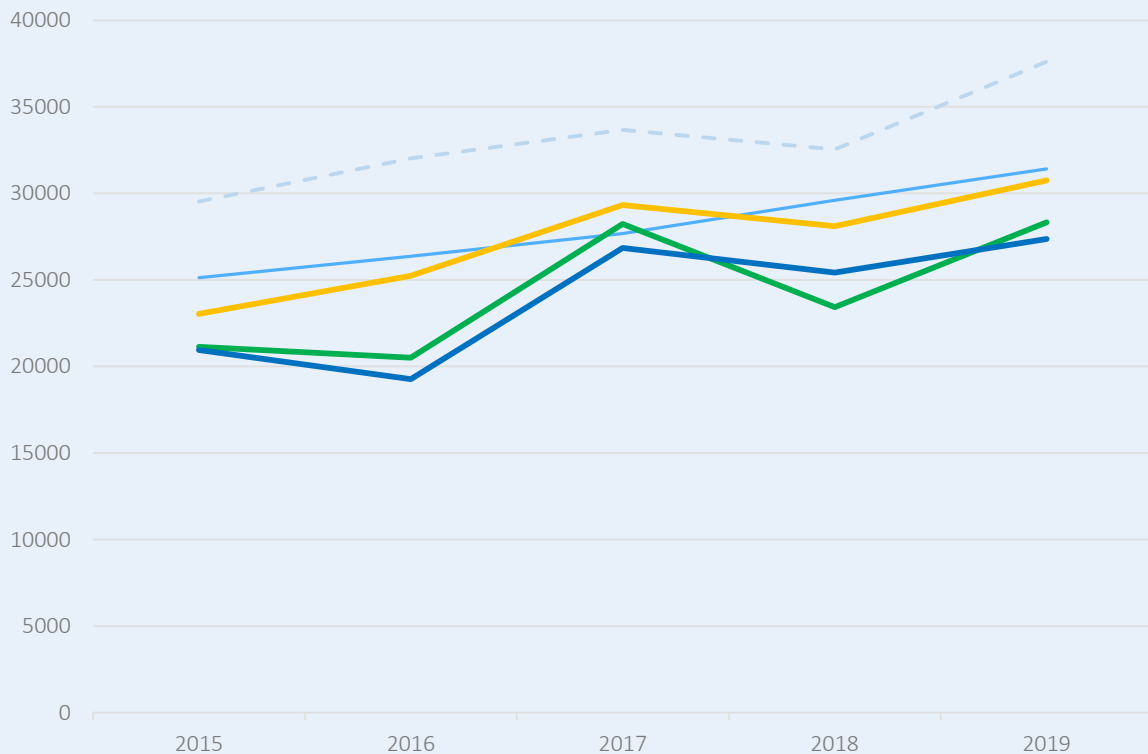

Užstato sistema

Lietuva

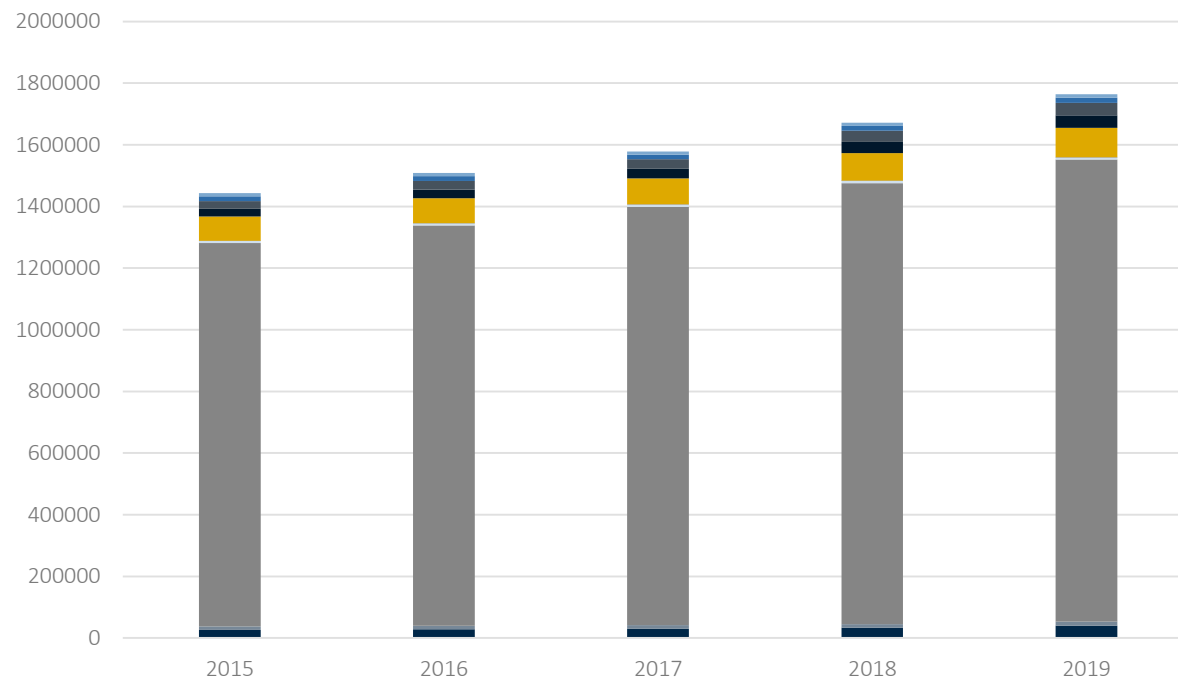

Skirtumas tarp potencialiai esamo padangų atliekų kiekio ir Lietuvoje oficialiai pateiktų ir sutvarkytų, t

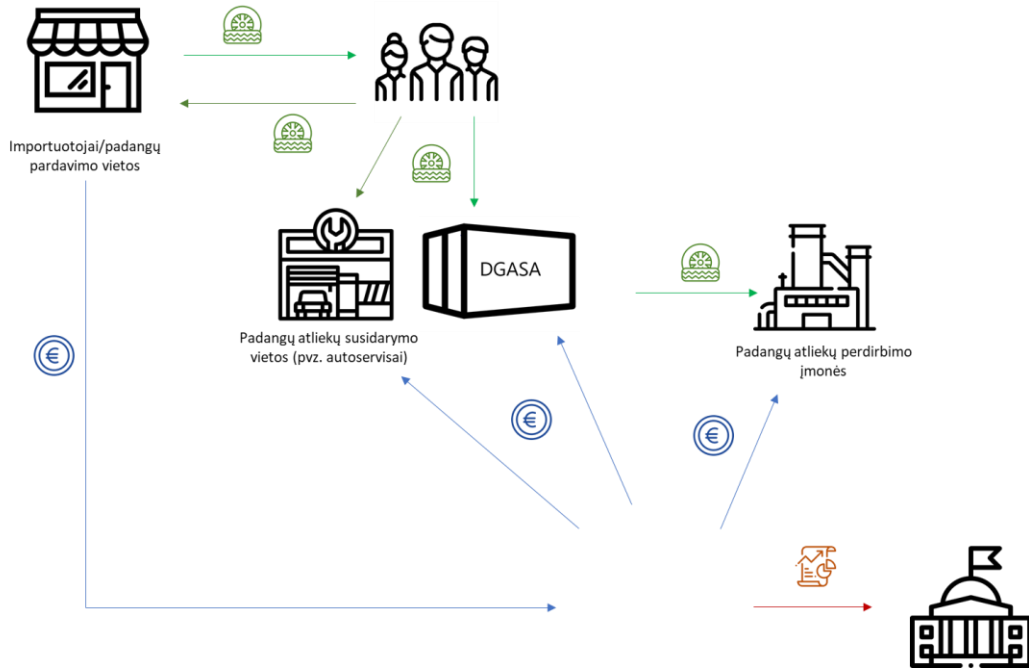
- Padangų atliekų kiekis, t (padangas eksploatuojant 3,5 m.)
- Padangų atliekų kiekis, t (padangas eksploatuojant 4 m.)
- Pateiktas vidaus rinkai padangų kiekis, t
- Surinkta Lietuvoje naudoti nebetinkamų padangų, t
- Apdorota, perdirbta, panaudota ar eksportuota naudoti nebetinkamų padangų

Kelių transporto priemonių skaičius metų pabaigoje, vnt

- Motociklai
- Mopedai
- Lengvieji automobiliai
- Autobusai
- Troleibusai
- Krovininiai automobiliai
- Puspriekabių vilkikai
- Puspriekabės
- Priekabos
- Specialūs automobiliai

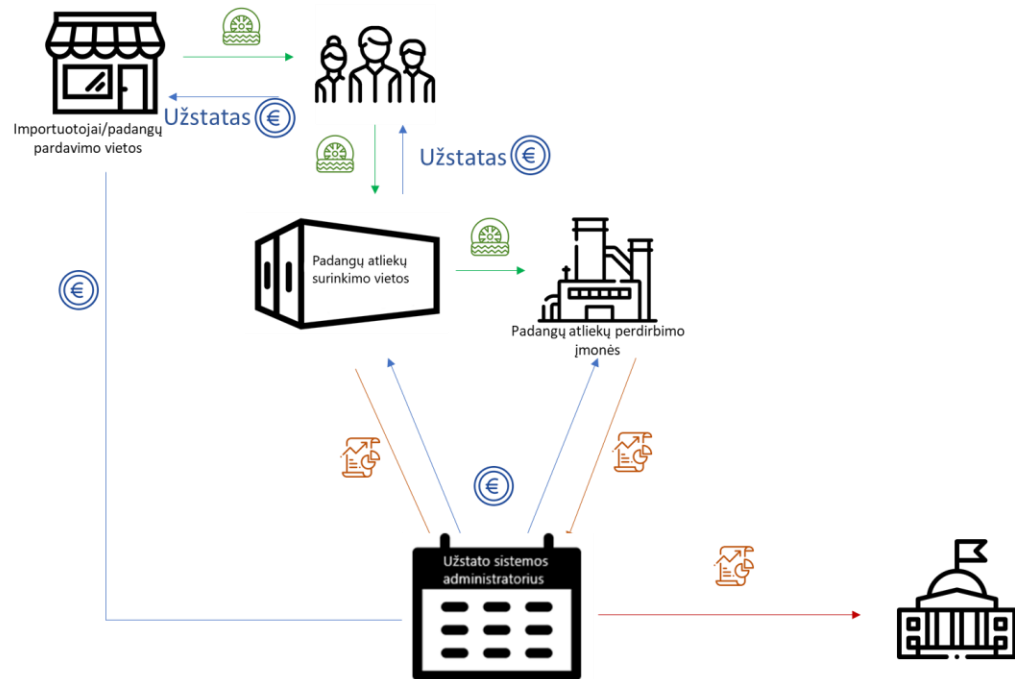
Esama sistema

Lietuva

- ▶ Lietuvoje nėra padangų gamintojų, o tik padangų importuotojai, todėl nėra tikrosios gamintojo atsakomybės, kuri skatintų padangų atliekų perdirbimą, siekiant sugrąžinti žaliavą į naujų padangų gamybos procesą;
- ▶ Kolektyviai ir individualiai tvarkančių padangų atliekas esamoje sistemoje ūkio subjektų gausa nesukuria paskatų ilgalaikių tikslų formavimui bei visų padangų atliekų sutvarkymo sistemos elementų stabilesnio finansavimo užtikrinimui;
- ▶ Augant padangų pardavimui užtikrinamas legaliai išleistų į rinką padangų sutvarkymas, tačiau egzistuoja sistemos finansavimo nestabilumo grėsmė nustojus rinkai augti;
- ▶ Susikaupęs nesutvarkytas istorinių padangų atliekų kiekis iššaukia visuomenės dėmesį ir nepasitenkinimą.

Užstato sistema

Lietuva

Užstato sistema pabrangintų padangų atliekų tvarkymo sistemą, tačiau esminių problemų neišspręstų.

Pagrindiniai siūlymai

01

Pasiūlymai dėl padangų atliekų panaudojimo

I etapas

Numatyti tiriamųjų darbų finansavimą, skirtą iš padangų atliekų pagamintų produktų panaudojimui kelių, dviračių ir šaligatvių tiesimui, nustatant Lietuvos sąlygomis tinkamus medžiagų santykius ir darbų technologijas.

II etapas

Esant poreikiui tobulinti normatyvinius dokumentus.

III etapas

Skatinant žaliuosius pirkimus.

02

Siekiant gamintojo atsakomybės principo dėl padangų įgyvendinimo priemonių Lietuvoje tobulinimo

1. Turi būti siekiama sutvarkyti susikaupusį istorinį padangų atliekų kiekį:

- iš Atliekų tvarkymo programos lėšų finansuoti istoriškai susikaupusių padangų atliekų surinkimą ir sutvarkymą;
- nemokamas padangų atliekų priėmimas DGASA aikštelėse.

2. Turi būti siekiama DGASA aikštelių finansavimo užtikrinimo:

- turėtų būti sukurta metodika, kuria remiantis turėtų būti apskaičiuotos DGASA aikštelių sąnaudos tenkančios padangų atliekų surinkimui šiose aikštelėse;
- arba LR aplinkos ministerija nustatyto įkainij, kuriuo vadovaujasi rinkos dalyviai.

3. Atliekų tvarkymo sistemos organizacinis plėtojimas:

- padangų atliekas kolektyviai ar individualiai tvarkantys, turėtų užimti ne mažiau kaip 10 % rinkos dalies;
- padangų importuotojams prisijungus prie gamintojų ir importuotojų organizacijos siekiant kolektyviai tvarkyti padangų atliekas, jos organizacijai turėtų priklausyti ne mažiau kaip 1 metus.

03 Siekiant sustiprinti padangų apskaitos sistemą, taip maksimaliai užtikrinant padangos atliekų sutvarkymo sistemos finansavimą

1. Siekiant padidinti kontrolę siūloma integruoti GPAIS su Valstybinės mokesčių inspekcijos dirbančių pagal individualią veiklą registru, taip siekiant maksimaliai užtikrinti, kad visi padangų ir transporto priemonių gamintojai ir importuotojai, transporto priemonių techninės priežiūros ir remonto paslaugas teikiančios įmonės ar šią veiklą pagal individualią veiklą vykdantys asmenys, taip pat eksploatuoti netinkamų transporto priemonių tvarkytojai GPAIS sistemoje būtų registruoti, tinkamai ir laiku teiktų ataskaitas dėl padangų atliekų susidarymo ir tvarkymo.
2. Siūloma lyginant duomenų bazių duomenis nustatyti galimus neatitikimus ir pažeidimus nedeklaruojant parduodamų padangų kiekio, susidarymo vietų ar sutvarkymo. Nustatyti pažeidėjus ir taikyti teisės aktuose numatytas poveikio priemones.
3. Siekiant atsakingai institucijai kontroliuoti produktų ir/ar antrinių žaliavų kiekį perdirbimo įmonėse siūloma įvesti produktų ir/ar antrinių žaliavų sandėlio kontrolę, kuris priklausytų nuo produktų ir/ar antrinių žaliavų realizacijos kiekio, t. y. sandėliuojamos produkcijos ir/ar antrinės žaliavos kiekis negali viršyti 6 mėnesių vidutinio paskutinių kalendorinių metų realizacijos kiekio.
4. Parengti tvarką dėl savanoriško padangų atliekų sutvarkymo mokesčio, kurį galėtų mokėti užsienio elektroninėse ar fizinėse parduotuvėse padangas nusipirkę fiziniai asmenys.

Vilnius
2021.02.22